

فصلنامه روانشناسی زن

تابستان ۱۴۰۰، دوره ۲، شماره ۲ (پیاپی ۶)، صفحه‌های ۴۶-۳۵

پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی در زنان: با نقش واسطه‌ای هوش هیجانی

فرح فردا^۱، فریده دوکانه‌ای فرد^{۲*}، مالک میرهاشمی^۳

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۱۰

اصلاح مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۸

چکیده

هدف پژوهش تعیین الگوی ساختاری پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی در زنان با نقش واسطه‌ای هوش هیجانی بود. روش پژوهش همبستگی و جامعه آماری کلیه زنان متأهل مراجعه کننده به مراکز مشاوره تهران در سال ۱۳۹۷ بود. به این صورت که در انتخاب مراکز مشاوره از نمونه گیری تصادفی به قید قرعه استفاده شد. بدین منظور ابتدا شهر تهران به پنج منطقه شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز تقسیم شد؛ سپس از هر منطقه سه مرکز مشاوره به شکل تصادفی و به قید قرعه انتخاب و بر اساس نرم افزار سمپل پاور ۳۰۰ زن انتخاب شدند. سپس پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز (۱۹۹۷)، پرسشنامه تمایز یافتگی اسکورون و فریدلندر (۱۹۹۸) و پرسشنامه هوش هیجانی بار-آن (۲۰۰۲) تکمیل و داده‌ها با استفاده از معادلات ساختاری اسمارت پلاس تحلیل شد. نتایج در سطح ۹۹ درصد اطمینان نشان داد که الگوی ساختاری می‌تواند تعهد زناشویی را بر اساس تمایز یافتگی با میانجی‌گری هوش هیجانی پیش‌بینی کند ($\beta=0/120$) و از برازش مطلوبی برخوردار است. مسیر مستقیم تمایز یافتگی با میانجی‌گری هوش هیجانی ($\beta=0/39$) و هوش هیجانی ($\beta=0/28$) بر تعهد زناشویی معنادار و مسیر غیرمستقیم نشان داد که تمایز یافتگی با میانجی‌گری هوش هیجانی بر تعهد زناشویی شدت اثر مطلوبی داشته است. برای انسجام و خلق رابطه زناشویی مطلوب، می‌توان با تقویت هوش هیجانی هریک از زوج‌ها، تمایز یافتگی را بهبود بخشید.

کلیدواژه‌ها: زناشویی، تمایز یافتگی، هوش هیجانی

۱. دانشجوی دکتری گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۲. *نویسنده مسئول: دانشیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۳. دانشیار گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

مقدمه

با توجه افزایش تعداد زوج‌های مشکل‌دار، به هم خوردن تعادل خانواده‌ها، مختل شدن روابط زوجین و آمار بالای طلاق در این واحد اجتماعی، زنان بیش از سایر اعضا در معرض آسیب قرار دارند. بنابراین خانواده مهم‌ترین نهاد جامعه است و ورود هر عامل تنش‌زایی بر کارکردهای آن تاثیر می‌گذارد (مارشال، مائوریس، تروتسنبورگ و گروتنهویس، ۲۰۱۷). لازمه تقویت زندگی خانوادگی، ثبات و دوام آن و نوع نگرش و طرز تعامل زوجین در تعهد به ازدواج است (آنس، نجما و نورین، ۲۰۱۳). در واقع یک ازدواج موفق قادر است بسیاری از نیازهای روانی و جسمانی فرد را در یک محیط امن برآورده سازد (فزلسفلو، ۱۳۹۶). باور بر این است که در واحدهای زناشویی قوی عناصر زیر موجود است: صمیمیت، تعهد، ارتباط عاطفی، مهارت‌های حل تعارض و معنویت (شهرستانی، دوستکام، رهباردار و مشهدی، ۱۳۹۱). تانگ و کوران (۲۰۱۲) معتقد است که هر ازدواج موفق حاوی سه رکن اساسی تعهد، جاذبه و تفاهم است. تعهد زناشویی، قوی‌ترین و پایدارترین عامل پیش‌بینی‌کننده کیفیت، رضایت، صمیمیت و ثبات رابطه زناشویی است. تعهد زناشویی، مسئولیت، وفاداری و وظیفه را شامل می‌شود و به این معنی است که افراد چقدر تلاش می‌کنند تا از رابطه خود محافظت کنند (کردی، اصلانی و امان‌الهی، ۱۳۹۶).

به اعتقاد هو، جیانگ و وانگ (۲۰۱۹) ازدواج سالم^۱ به معنای چندین عنصر مانند تعهد^۲، رضایت زناشویی^۳، ارتباط^۴ و عدم وجود عناصری مانند خشونت و خیانت است. همچنین از تامبلینگ و گلیبوا (۲۰۱۳) در واحدهای زناشویی قوی عناصر زیر موجود است: صمیمیت، تعهد، ارتباط عاطفی، مهارت‌های حل تعارض و معنویت؛ اگرچه تعهد یا قصد برای ادامه رابطه، اغلب سازه‌ای کلی در نظر گرفته می‌شود، اما دیو و جکسون (۲۰۱۸) آن را به سه نوع متمایز تقسیم‌بندی کرده‌اند که شامل: الف) تعهد نسبت به همسر یا تعهد شخصی^۵؛ ب) تعهد

اخلاقی^۶ و ج) تعهد اجباری^۷. استنلی، رودز و ویتون (۲۰۱۰) پیشنهاد کردند که تعهد زناشویی می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین متغیر در بررسی فرآیندهای ارتباطی زوج‌ها در نظر گرفته شود. نلسون، کیرک، آن و سرس (۲۰۱۱) شواهدی ارائه کرده‌اند مبنی بر اینکه چگونه تعهد بین زوج‌ها بر واکنش آن‌ها نسبت به خطاها و باورهای اشتباه نسبت به یکدیگر تأثیر گذاشته به طوری که می‌تواند موجب تعاملاتی سازنده یا مخرب بین آن دو گردد؛ و اینکه زوجینی که نسبت به هم تعهد بیشتری دارند، از هم‌سازی و صمیمیت بیشتر، الگوهای ارتباطی مؤثرتر و مشکل‌گشایی کارآمدتر، رضایت بیشتر نسبت به زندگی برخوردارند. الگوهای ارتباطی یک مقوله بسیار مهم در ثبات و استحکام روابط زوج‌ها به شمار می‌رود و در ازدواج با ارزش است؛ زیرا تعهد زوجین به ثبات رابطه را محکم می‌کند و به‌طور مثبتی با سازگاری و رضایت زناشویی همراه است (تریوه، کریمی، اکبری و مرادی، ۱۳۹۹). در واقع تعهد زناشویی و الگوهای ارتباطی بخش حیاتی یک ازدواج موفق هستند؛ بدین معنا که زوجین برای خلق آینده‌ای مشترک تلاش می‌کنند و به‌وقت بحران و تعارض در کنار هم باقی می‌مانند (محمدی، حیدرنیا و عباسی، ۱۳۹۵). با این وجود یکی از زیان‌بارترین عاملی که زندگی زناشویی و پایداری آن را تهدید می‌کند عدم تمایز یافتگی هر یک از زوجین است؛ مفهوم «تمایز یافتگی خود»^۸ از اساسی‌ترین مفاهیم نظریه نظام‌های خانواده موری بوون^۹، ۱۹۸۷ است که به‌منظور تبیین عملکرد خانواده به‌کار می‌رود. خانواده‌ها و دیگر گروه‌های اجتماعی تأثیر زیادی بر نحوه تفکر، احساس و رفتار افراد دارند (زارع گاریزی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ از این رو، محیط و خانواده سطح تمایز یافتگی خود فرد را در کودکی تعیین می‌کنند و متقابلاً سطح تمایز یافتگی خود فرد بر محیط و زندگی اجتماعی و آینده فرد و از جمله در روابط زناشویی وی تأثیرگذار است (یوسفی، قربانی و عزیز، ۱۳۹۷). بوون، ۱۹۸۷ تمایز یافتگی را توانایی افراد در انعطاف پذیر بودن و عاقلانه عمل کردن به‌ویژه در مواجهه با

6. moral commitment
7. constrain commitment
8. self-determination
9. Murry Bowen

1. healthy marige
2. commitment
3. marital satisfaction
4. communication
5. personal commitment

هیجانی به توانایی فرد برای انتخاب آگاهانه احساسات، افکار و رفتار به‌منظور دستیابی به نتایج مطلوب در ارتباط با خود و دیگران اشاره دارد که می‌تواند بر زندگی فردی و بین فردی تأثیرگذار باشد (اکوماتیمی اوتودون، ۲۰۱۶). در واقع یکی از جنبه‌هایی که هوش هیجانی تأثیر فوق‌العاده‌ای بر موفقیت در آن دارد، ازدواج و زندگی زناشویی است به عبارتی اگر چنانچه زمینه‌ای وجود داشته باشد که هوش هیجانی در آن اهمیت دارد، آن زمینه ازدواج است، زیرا بنیاد و اساس رضایت از روابط به توانایی فهم و کنترل هیجان‌ات بستگی دارد؛ و جزء مهمی از رضایت زناشویی محسوب می‌شود (دمیری، حیدریان، احمدی و برهانی، ۱۳۹۳). به‌طور واضحتر بر اساس دیدگاه سالوی و مایر، ۱۹۹۰؛ توانایی فرد برای سازگاری با زندگی به توانمندی‌های هیجانی و عقلانی او بستگی دارد؛ بر این اساس هوش هیجانی می‌تواند تفکر، حل مسئله، بهزیستی روانشناختی و عملکرد اجتماعی را بهبود بخشد (شفیعی و محمدی، ۱۳۹۶). همچنین هوش هیجانی شامل توانایی‌های احساسی است که می‌تواند به افراد در درک احساسات، به‌کار بردن احساسات و مدیریت احساسات کمک کند (محمدی مهر و باغ ملک، ۲۰۱۷)، جملگی این مسائل می‌تواند بازتاب‌های مثبتی را در زندگی زناشویی برجای بگذارد. بنا به نظر فیتنس، هوش هیجانی یا حداقل برخی از جنبه‌های آن ظرفیت غنی سازی یک ازدواج توأم با رضایت و سازگاری مطلوب و با ثبات را دارد، و افراد دارای هوش هیجانی بالاتر در مقایسه با افراد با هوش هیجانی پایین، رضایت مندی زناشویی، سازگاری و صمیمیت بیشتر و تعهد بالاتری را تجربه می‌کنند (آذرینیک و آقایی، ۱۳۹۴). نتایج پژوهش اسمیت، سیاروچیو هیون (۲۰۰۸) در مورد ۴۵ زوج نشان می‌دهند که نه تنها هوش هیجانی عامل موثری در میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی است بلکه در پیگیری یک ساله این زوج‌ها، هوش هیجانی اثر نیرومندی بر تعهد زناشویی داشته است. به نظر می‌رسد هیجان ابراز شده هر یک از زوج‌ها به‌عنوان یک عامل مهم استرس، محیط خانه را تحت تأثیر قرار می‌دهد (نیلز،

اضطراب تعریف کرده است (نیکولز و دیویس، ۲۰۱۶). برای تمایز یافتگی چهار مؤلفه مطرح شده است. واکنش‌پذیری هیجانی^۱ که در آن احساسات فرد بر عقل، منطق و تصمیم‌هایش غلبه دارد؛ جایگاه من^۲، گریز هیجانی^۳ که به معنای استفاده از راهبردهای مختلفی برای فرار از بند پیوندهای هیجانی حل نشده خانواده است و می‌تواند شامل فاصله گرفتن جسمی از خانواده یا ایجاد موانع روانی مانند صحبت نکردن با یکی از اعضای خانواده باشد؛ هم آمیختگی با دیگران که نشان‌دهنده نیاز به تأیید و حمایت اطرافیان است. افراد تمایز یافته از هویت شخصی قوی یا جایگاه من نیرومندی برخوردارند و به‌خاطر کسب رضایت دیگران، رفتار و عقاید خود را تغییر نمی‌دهند (زارع گاریزی و همکاران، ۱۳۹۹).

بر پایه نگره نظام‌های خانواده بوون ۱۹۸۷، میزان تمایز یافتگی خود می‌تواند تعیین‌کننده کیفیت روابط زناشویی باشد (مورارو و تورلیوک، ۲۰۱۲). در این راستا، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که با ارتقا سطح تمایز یافتگی خود، میزان رضایت زناشویی افزایش می‌یابد (همائی و دشت بزرگی، ۱۳۹۷) و در روابط زناشویی میزان تمایز یافتگی و احساس گناه هر یک از زوج‌ها و نوع سبک دلبستگی در تعهد زناشویی آن‌ها نسبت به زندگی مشترک‌شان مؤثر است (اصلائی، عبداللهی، امان الهی، ۱۳۹۶). افزون بر این، رابطه تمایز یافتگی خود با تعهد زناشویی مثبت (زارعی و حسین‌قلی، ۱۳۹۳)؛ رابطه رضایتمندی زناشویی و صمیمیت با مؤلفه‌های تمایز یافتگی خود شامل گسلس عاطفی و واکنش‌پذیری عاطفی منفی و با جایگاه من مثبت است (مومنی، کاووسی و امانی، ۱۳۹۴). تحقیقات نشان داده است از جمله مؤلفه‌های غیر شناختی که به فرد در مقابله با فشارها و محدودیتهای محیطی (بار - ان، ۲۰۰۱؛ شفیعی و محمدی، ۱۳۹۶)، درک و پذیرش افکار، احساسها و عواطف همسر و در پی آن، احساس رضایتمندی بیشتر در زندگی زناشویی کمک می‌کند، هوش هیجانی است. بر این اساس هوش هیجانی می‌تواند بر کیفیت رابطه زناشویی زوجین مؤثر باشد (زیدنر، کلودا، متهوس، ۲۰۱۳). بنا بر تعریف، هوش

3. emotional cut off

1. emotional reactivity

2. i-position

مشاوره تهران در سال ۱۳۹۷ بود. نمونه آماری نیز با توجه به ماهیت تحقیق و با در نظر گرفتن ۲۰ درصد احتمال افت آزمودنی‌ها و بر اساس منطق انجام رگرسیون (دلاور، ۱۳۹۷) ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد؛ روش نمونه‌گیری تلفیقی از نمونه‌گیری تصادفی ساده و غیر تصادفی در دسترس و داوطلبانه بود. به این صورت که در انتخاب مراکز مشاوره از نمونه‌گیری تصادفی ساده به قید قرعه استفاده شد؛ اما انتخاب نمونه‌ها، به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس و داوطلبانه انجام شد. بدین منظور ابتدا شهر تهران به پنج منطقه شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز تقسیم شد. از منطقه شمال مراکز مشاوره سبیل السلام، شهید محلاتی و مهرگان پژوه، منطقه شرق مراکز فجر صادق، خانواده ایرانی و شکرانه، منطقه غرب مراکز مشاوره ندای درون، بیمارستان تریا و پویا، منطقه مرکز شهر از مراکز مشاوره رهگشا، راه خوشبختی و یکتا و از منطقه جنوب مراکز مشاوره دریای آرام، مراکز مشاوره آموزش و پرورش منطقه ۱۷ و منطقه ۹ به شکل تصادفی و به قید قرعه انتخاب و در مجموع بر اساس نرم افزار آماری سمپل پاور ۳۰۰ زن متاهل انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل حداقل دو سال زندگی مشترک، محدوده سنی ۲۰ تا ۵۰ سال، مدرک تحصیلی حداقل دیپلم، داشتن تعارض‌ها و مشکلات زناشویی، معیارهای خروج داشتن بیماری‌های جسمانی و روانی مشهود و حاد، سوء مصرف مواد و یا دارو درمانی بود.

ابزار پژوهش

۱. **سیاهه تعهد زناشویی**: این سیاهه توسط آدامز و جونز، ۱۹۹۷؛ برای مقاصد پژوهشی تهیه شده است و سه بعد تعهد شخصی را با سؤال‌های ۱ الی ۱۰، تعهد اخلاقی را با سؤال‌های ۱۱ الی ۲۲ و تعهد ساختاری را با سؤال‌های ۲۳ الی ۴۴ در طیف لیکرتی از کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵ اندازه‌گیری می‌کند. دامنه کلی نمرات افراد بین ۱ تا ۱۷۲ نمره است و نمره بالا در این آزمون، بالا بودن تعهد زوج‌ها را نشان می‌دهد (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۴). آدامز و جونز، ۱۹۹۷؛ در ۶ پژوهش گوناگون به منظور به دست آوردن پایایی و روایی این سیاهه، آن را در مورد ۴۱۷ نفر

رای و لیدل، ۲۰۱۱)؛ این هیجان‌های ابراز شده شامل نگرش‌های انتقادی خصومت‌آمیز و درگیری هیجانی مفراط است که یکی از زوج‌ها نسبت به همسر خود نشان می‌دهد (بحری و محمدی، ۱۳۹۴). نتایج پژوهش‌های مشابه نشان داد که بین تعهد زناشویی و الگوهای ارتباطی زناشویی و مولفه‌های تمایز یافتگی رابطه معناداری وجود دارد و این الگوها عامل مهمی در پیش‌بینی تعهد زناشویی است (زارع گاریزی و همکاران، ۱۳۹۹؛ کردی، اصلانی و امان‌الهی، ۱۳۹۶؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ مومنی و همکاران، ۱۳۹۴؛ جانسون، لاونر، بارتون، استانی و روادز، ۲۰۲۰؛ هو و همکاران، ۲۰۱۸)؛ همچنین بین باورها و الگوهای ارتباطی با تعهد زناشویی رابطه معناداری گزارش شده است (نامنی و همکاران، ۱۳۹۵؛ شهرستانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ هاچ، داودل، آرسون و برایت‌وایت، ۲۰۱۸؛ کلاید، هاوکینز و ویلوقبی، ۲۰۲۰). با توجه به مرور مبانی نظری و پژوهشی و با در نظر گرفتن دگرگونی نظام خانواده، تمایز یافتگی و تغییر سبک روابط زناشویی در جامعه ایران و لزوم توجه به اهمیت ثبات و دوام ازدواج برای پیشبرد اهداف جامعه و افزایش سطح سلامت روانی زنان متاهل، با توجه به در گذار بودن جامعه ما از حالت سنتی به مدرنیته توجه به تعهد زناشویی که طی تحقیقات مختلف یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های پایداری و دوام ازدواج است ضروری به نظر می‌رسد؛ از این رو، بررسی عوامل مؤثر پیش‌بینی‌کننده تعهد زناشویی می‌تواند برای زنان که مشکلاتی در تمایز یافتگی خود و تعارضات ناشی از انتقاد و درگیری‌های عاطفی ایجاد می‌شود به عنوان راهگشا و تسهیل‌کننده بازسازی نظام زندگی زناشویی باشد. لذا مسئله پژوهش در این تحقیق تعیین الگوی ساختاری تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی خود با نقش واسطه‌گری هوش هیجانی است.

روش پژوهش

جامعه آماری و نمونه‌های پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف پژوهشی بنیادی و از نظر روش جزء پژوهش‌های همبستگی از نوع اکتشافی-متوالی و هدایت شده و جامعه آماری کلیه زنان متاهل مراجعه‌کننده به مراکز

کرد. نتایج حاصل از هنجاریابی نشان داد که آزمون از حد مناسبی از اعتبار (پایایی) و روایی برخوردار است (بار-ان، ۲۰۰۰). پاسخ‌های آزمون براساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت کاملاً موافقم=۵ تا کاملاً مخالفم=۱ تنظیم شده است. سموعی (۱۳۸۰؛ نقل از دهشیری، ۱۳۸۱) در اصفهان به ترجمه و هنجاریابی این آزمون پرداختند که پس از هنجاریابی آزمون تعداد سؤال‌ها از ۱۱۷ به ۹۰ تقلیل یافت. پایایی آزمون از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش شده است. روایی آزمون از طریق اجرای فرم موازی، که مصاحبه‌ای سازمان‌یافته دربارهٔ میزان و تنوع هیجان‌ها، عواطف و ویژگی‌های فردی و احساسی بود، در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار گزارش شده است. همچنین پایایی آزمون از طریق روش بازآمایی پس از سه هفته ۰/۶۸ و از طریق دو نیمه کردن ۰/۷۸ گزارش شده است. حداقل نمره برای هر فرد در کل آزمون ۹۰ و حداکثر نمره ۴۵۰ است. حداقل و حداکثر نمرهٔ هر فرد در هر خرده‌مقیاس نیز به ترتیب ۶ و ۳۰ به‌دست آمد (اکبری، پوراعتماد و صدق‌پور، ۱۳۸۹).

روش اجرا. پس از اخذ برگه معرفی‌نامه از دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن به مراکز مشاوره انتخاب شده مراجعه و اطلاعات اولیه جهت اجرای پژوهش برای مدیران مراکز توضیح داده شد. از آنجایی که شهر تهران به‌عنوان کلان‌شهر با جمعیت چند میلیونی دارای مناطق و نواحی مختلف شهرداری است؛ از بین مناطق شمال، جنوب، شرق، غرب آن، بر اساس قرعه‌کشی منطقه شمال تهران و سپس از منطقه ۱ شهرداری، ۴ ناحیه از گل، اراج، نیاوران و باغ فردوس و از هر ناحیه یک خانه سلامت انتخاب شد. به شرکت‌کنندگان در پژوهش در مورد شرایط شرکت در پژوهش و اصول اخلاقی نظیر رضایت آگاهانه، رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات شخصی توضیح داده شد. سپس پرسشنامه‌ها توسط شرکت‌کنندگان در همان مراکز تکمیل و با توجه به پیچیدگی الگوی پژوهش از روش‌های واریانس محور الگوسازی

متأهل، ۳۴۷ نفر مجرد، ۴۶ نفر مطلقه اجرا کردند و همبستگی هر پرسش با نمره کل سیاهه را بالا و معنادار و به‌طور کلی بیشترین حمایت تجربی و نظری را برای ابعاد این سیاهه گزارش کردند. در پژوهش قزل‌سفلو (۱۳۹۶) نیز آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های تعهد شخصی ۰/۷۹، تعهد اخلاقی ۰/۸۰، تعهد ساختاری ۰/۸۲ و برای کل سیاهه ۰/۸۷ به دست آمد. در پژوهش تریوه و همکاران (۱۳۹۹) آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۸۹ و برای تعهد شخصی ۰/۸۳، تعهد اخلاقی ۰/۸۸ و تعهد ساختاری ۰/۸۵ گزارش شد.

۲. سیاهه تمایز یافتگی خود ۱. سیاهه تمایز یافتگی خود دارای ۴۵ ماده بوده و توسط اسکورون در سال ۱۹۹۸ ساخته شده است که شامل ۴ زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم‌آمیختگی با دیگران است. این سیاهه با مقیاس لیکرت در یک طیف ۶ گزینه‌ای از یک=اصلاً در مورد من صحیح نیست تا شش=کاملاً در مورد من صحیح است درجه بندی شده است. حداکثر نمره ۲۷۶ است. نمره کمتر در این سیاهه نشان دهنده سطوح پایین‌تر تمایز یافتگی است. در پژوهش اسکورون و اسمیت (۲۰۰۳) اعتبار کل آزمون با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و اعتبار مؤلفه‌های واکنش‌پذیری هیجانی، جایگاه من، گریز هیجانی هم‌آمیختگی هیجانی با دیگران، به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۶، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ برآورد شد. روایی سیاهه و زیرمقیاس‌های آن در پژوهش نجف‌لویی به ترتیب برای کل سیاهه ۰/۷۲، واکنش هیجانی ۰/۸۱، جدایی هیجانی ۰/۷۶، آمیختگی با دیگران ۰/۷۹ و موقعیت من ۰/۶۹ گزارش شده است (نجف‌لویی، ۱۳۸۵). در پژوهش زارع گاریزی و همکاران (۱۳۹۹) ضریب آلفای کرونباخ برای کل سیاهه ۰/۸۴ و برای واکنش هیجانی ۰/۶۹، برای جدایی هیجانی ۰/۷۱، برای آمیختگی با دیگران ۰/۶۳ و برای موقعیت من ۰/۶۱ گزارش شد.

۳. پرسشنامه هوش هیجانی ۲. این آزمون ۱۱۷ سؤال و ۱۵ خرده‌آزمون دارد که بار-ان در میان ۳۸۳۱ نفر از ۶ کشور (آرژانتین، آلمان، هند، نیجریه، آفریقای جنوبی و کانادا) که ۴۸/۸ درصد آن‌ها مرد و ۵۱/۲ درصد آن‌ها زن بودند اجرا

قرار داشت. ۲۷/۵ درصد شاغل و ۷۲/۵ درصد خانه‌دار و مدت تأهل ۳۳/۵۵ درصد بین ۱ تا ۵ سال، ۳۲/۴ درصد بین ۵ تا ۱۰ سال و ۱۲/۲۷ درصد بیش از ۱۰ سال و میزان تحصیلات ۱۷/۱ درصد دیپلم، ۱۰/۵ درصد فوق دیپلم، ۴۴/۴ درصد لیسانس، ۲۴/۳ درصد فوق لیسانس و ۳/۶ درصد دکترا بود. بیشترین درصد افراد نمونه از منطقه هشت با ۶/۳ درصد مشارکت و کمترین پاسخ دهندگان از منطقه نوزده تهران به میزان ۲ درصد مشارکت بود.

معادلات ساختاری^۱ در دو بخش الگوی اندازه‌گیری و الگوی ساختاری استفاده و چون نقاط پرت و پرسشنامه مخدوش وجود نداشت؛ داده‌های ۳۰۰ نفر تحلیل شد. در روش واریانس محور که نسل دوم معادلات ساختاری است؛ مطابق با نظر هیر ۲۰۰۱ و هنسler ۲۰۰۹، ابتدا آزمون همگن بودن سؤال‌های یک متغیر و بر اساس آن، بقیه آزمون در مورد الگوی ساختاری اجرا شد.

یافته‌ها

دامنه سنی ۲۱/۱۰ درصد از زنان متأهل بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۳۳/۹۰ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال و ۴۵ درصد ۴۰ سال به بالا

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار، چولگی و کشیدگی، ضریب تحمل، تورم و دوربین واتسون متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	ضریب تحمل	تورم واریانس	دوربین واتسون
واکنش پذیری	۳۷/۹۹	۸/۳۲	-۰/۰۶	۰/۱۷	۰/۷۹	۱/۳۳	
جایگاه من	۳۳/۱۵	۶/۰۸	۰/۲۵	۰/۳۲	۰/۸۰	۱/۴۹	
گریز عاطفی	۳۳/۹۴	۷/۳۵	۰/۲۹	۰/۲۰	۰/۷۸	۱/۷۱	۱/۸۶
هم آمیختگی	۳۳/۲۱	۶/۶۶	-۰/۳۹	۰/۸۴	۰/۸۳	۱/۶۰	
هوش هیجانی	۳۲۶/۷۳	۳۵/۱۳	۰/۱۸	-۰/۱۱	۰/۷۹	۱/۷۴	۱/۴۲
تعهد زناشویی	۱۵۸/۹۶	۲۹/۱۳	-۰/۴۵	-۰/۲۵	-	-	-

دوربین واتسون در فاصله مجاز ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد؛ بنابراین مفروضه هم خطی بودن نیز در بین متغیرهای پیش‌بین برقرار است.

جدول ۱ نشان می‌دهد که چولگی و کشیدگی بین ± 2 قرار دارند؛ بنابراین توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش طبیعی و مقادیر ضریب تحمل و تورم واریانس متغیرهای پیش‌بین بزرگ‌تر از ۰/۱ و کوچک‌تر از ۱۰ است؛ همچنین مقدار

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	تعهد زناشویی
واکنش پذیری	۰/۰۱۷
جایگاه من	-۰/۰۰۱
گریز عاطفی	-۰/۱۷۵**
هم آمیختگی	-۰/۰۷۸
هوش هیجانی	۰/۳۳۹**

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

1. Structural Equation Modeling (SEM)

همبستگی منفی معناداری دارد ($P=0.1$)؛ اما بین واکنش پذیری، جایگاه من و گریز عاطفی با تعهد زناشویی همبستگی معناداری مشاهده نشد ($P>0.05$).

نتایج ضرایب همبستگی جدول ۲ نشان داد که بین هوش هیجانی با تعهد زناشویی همبستگی مثبت و بین هم آمیختگی از مولفه‌های تمایز یافتگی با تعهد زناشویی

جدول ۳. معناداری ضرایب غیر استاندارد مستقیم بین متغیرهای موجود در مدل

از سازه	به سازه	مقدار b	خطا (S.E)	نسبت بحرانی (C.R)	سطح معناداری
تمایز یافتگی	← هوش هیجانی	-۰/۸۶۶	۰/۱۵۸	-۵/۴۹۷	۰/۰۰۱
تمایز یافتگی	← تعهد زناشویی	۰/۰۶۳	۰/۰۶۸	۰/۹۲۷	۰/۳۵۴
هوش هیجانی	← تعهد زناشویی	۰/۱۴۹	۰/۰۳۲	۴/۶۶۸	۰/۰۰۱

* $P<0.05$ ** $P<0.01$

نتیجه، اثر مستقیم معناداری بین این دو متغیر وجود ندارد. اما همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می شود ضریب غیرمستقیم معناداری بین این دو متغیر از طریق سازه هوش هیجانی وجود دارد ($P<0.05$ ، $\beta=0.120$). ضرایب مستقیم بر روی علامت پیکان‌ها در مدل پژوهش (شکل ۱) ارائه شده اند. در جدول ۴ ضرایب استاندارد مستقیم، غیرمستقیم و کل بین سازه‌ها ارائه شده است. همچنین میزان واریانس تبیین شده متغیرهای وابسته در مدل نیز ارائه شده اند:

همانگونه که از داده‌های جدول ۳ مشاهده می شود؛ چهار ضریب مسیر اصلی بین سازه‌های موجود در مدل در سطح ۰/۰۵ معنادار هستند؛ تنها ضریب مسیر بین تمایز یافتگی با تعهد زناشویی از لحاظ آماری معنادار نیست (۰/۵۴۳). با توجه به نتایج جدول ۳ پارامتر استاندارد شده یا ضریب بتای اثر مستقیم تمایز یافتگی بر تعهد زناشویی ۰/۰۳۷ است. آماره متناظر با این تاثیر نیز برابر ۰/۹۲۷ است چون این مقدار کمتر از مقدار بحرانی جدول در سطح پنج صدم یعنی ۱/۹۶ است؛ لذا با توجه به این

جدول ۴. اثرات استاندارد مستقیم و غیر مستقیم و کلی متغیرهای اصلی پژوهش

از سازه	به سازه	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل	واریانس تبیین شده
تمایز یافتگی	هوش هیجانی	-۰/۳۹۷**	ندارد	-۰/۳۹۷**	۰/۱۸
تمایز یافتگی	تعهد زناشویی	۰/۰۳۷	-۰/۱۲۰**	-۰/۰۸۳	۰/۴۱
هوش هیجانی		۰/۳۰۲**	ندارد	۰/۳۰۲**	

* $P<0.05$ ** $P<0.01$

در جدول ۵ شاخص‌های برازندگی در مرحله اول بیانگر عدم برازش قابل قبول الگو با داده‌ها است؛ به همین دلیل الگو در مرحله دوم با ایجاد کوواریانس نشانگرها اصلاح و در نهایت شاخص‌های برازندگی حاصل شد و الگوی اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده برازش قابل قبول دارد ($P=0.001$).

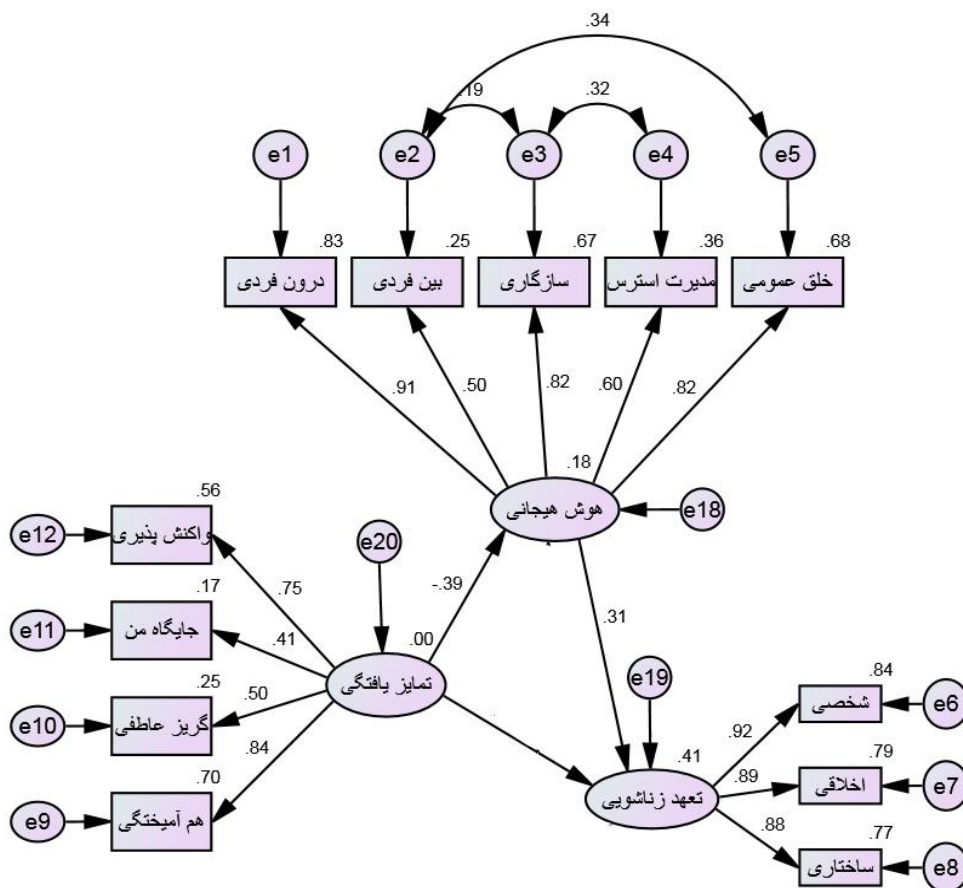
بر اساس داده‌های جدول فوق همه ضرایب مستقیم بین سازه‌های موجود در مدل بجز مسیر تمایز یافتگی به تعهد زناشویی با سازه‌های وابسته میانی (هوش هیجانی) و وابسته اصلی (تعهد زناشویی) معنادار هستند. همچنین ضرایب غیر مستقیم دو سازه مستقل اصلی به تعهد زناشویی از طریق سازه میانجی هوش هیجانی در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معنادار هستند.

جدول ۵. شاخص‌های برازندگی الگوی ساختاری اولیه و اصلاح شده

شاخص نیکویی تطبیقی ^۱	شاخص نیکویی برازش تطبیقی ^۲	نیکویی شاخص برازش ^۳	ریشه میانگین مجدورات ^۱	مجدور کا	شاخص‌های برازندگی
۰/۹۱	۰/۸۴	۰/۸۹	۰/۰۸۳	۳/۱۰	الگوی ساختاری اولیه
۰/۹۵	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۰۶۶	۲/۳۳	الگوی اصلاح شده
>۰/۹۵	>۰/۹۰	>۰/۹۵	<۰/۰۸	P>۰/۰۵	نقاط برش قابل قبول

واریانس متغیر وابسته اصلی توسط متغیرهای مدل تبیین می‌شود و ۵۹ درصد از واریانس آن به متغیرهای خارج از مدل مربوط می‌شود. همچنین ۱۸ درصد از واریانس سازه هوش هیجانی از طریق سازه تمایز یافتگی تبیین می‌شود.

طبق شکل ۱ میزان واریانس تبیین شده متغیرهای درون زای مدل براساس متغیرهای برون زا گزارش شده است. میزان واریانس تبیین شده متغیر درون زای اصلی مدل یعنی تعهد زناشویی از طریق دو سازه مستقل تمایز یافتگی و سازه میانجی هوش هیجانی برابر ۰/۴۱ است یعنی حدود ۴۱ درصد از

شکل ۱. مدل نهایی نقش واسطه‌ای هوش هیجانی در رابطه تمایز یافتگی با تعهد زناشویی با بارهای عاملی

1. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
2. Goodness of Fit Index (GFI)
3. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
4. Comparative Fit Index (CFI)

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که تمایز یافتگی در خانواده می‌تواند تعهد زناشویی را پیش‌بینی کند و هوش هیجانی نیز می‌تواند رابطه بین تمایز یافتگی و تعهد زناشویی در زنان متأهل را میانجی‌گری کند. نتایج به‌دست آمده از پژوهش حاضر نشان داد بین تمایز یافتگی با تعهد زناشویی و بین هوش هیجانی با تعهد زناشویی رابطه مستقیم معناداری دارد. همچنین بین هوش هیجانی با تعهد زناشویی و تمایز یافتگی با تعهد زناشویی نیز رابطه غیرمستقیم معناداری دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش تریوه و همکاران (۱۳۹۹)، زارع گاریزی و همکاران (۱۳۹۹)، شفیع‌ی و محمدی (۱۳۹۶)، نامنی و همکاران (۱۳۹۵)، مومنی و همکاران (۱۳۹۴)، هو و همکاران (۲۰۱۹)، کلاید و همکاران (۲۰۲۰) و دیو و جکسون (۲۰۱۸) همسو است.

در تبیین یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر همان‌گونه که دسی و رایان (۲۰۱۵) عنوان کردند؛ می‌توان گفت که افراد از سه نیاز روان‌شناختی بنیادین شایستگی، خودمختاری و در رابطه بودن برخوردارند. رضایت از این نیازهای اساسی باعث ارتقاء رویه‌های انگیزشی مطلوب و حالت‌های انگیزش خودمختارانه و درونی می‌شود و سلامت روان‌شناختی آن‌ها را تأمین و تعامل مؤثر با جهان بیرون را تسهیل می‌کند. آستین و سولومون، ۲۰۱۶؛ نگره تمایز یافتگی خود را توانایی ایجاد تعادل در دو سطح درون روانی و فراروانی/بین فردی تعریف می‌کنند. به باور آن‌ها تمایز با توجه به کارکرد درون روانی، توانایی جداسازی فرایندهای عاطفی از فرایندهای عقلانی را دارد و با توجه به کارکرد بین فردی، توانایی تجربه کردن صمیمیت همراه با استقلال در روابط بین فردی و تعادل مناسب میان آن‌ها را نشان می‌دهد. تقریباً مشابه با قدرت «من»، تمایز یافتگی خود، ظرفیت تفکر و انعکاس است که فرد به‌طور خودکار به فشارهای هیجانی درونی یا بیرونی پاسخ ندهد (زارع گاریزی و همکاران، ۱۳۹۹). ریواس، بونیللا و وازگوئز (۲۰۲۰) دریافتند که در ازدواج هر یک از طرفین مسائل و تعارض‌های حل نشده خود و والدین‌شان را نیز وارد زندگی زناشویی می‌کنند؛ زیرا انسان‌ها گرایش به این دارند که سبک‌های ارتباطی در خانواده‌های مبدأ خویش را در همسرگزینی و سایر روابط مهم

تکرار کنند و الگوهای مشابهی را به فرزندان‌شان انتقال دهند. همخوان با تبیین پژوهشگرانی چون احمدی، پناغی و صادقی (۱۳۹۷) می‌توان گفت که آسیب‌های روانی و خانوادگی ناشی از فرافکنی و فرایندهای انتقال چند نسلی است و فرافکنی زمانی رخ می‌دهد که زوج‌ها بخشی از ناپختگی و عدم فردیت یافتگی خود را به زندگی زناشویی و فرزندان انتقال می‌دهند. بنابراین کسانی که در دوران کودکی و نوجوانی درگیری هیجانی زیادی را در خانواده خود تجربه کرده باشند؛ سطح اندکی از تمایز یافتگی عاطفی و فردیت یافتگی دارند و غالباً همسرانی انتخاب می‌کنند که تمایز یافتگی مشابهی با آن‌ها داشته باشند. همان‌گونه که تیتلمن (۲۰۱۵) عنوان می‌کند؛ می‌توان انتظار داشت که افراد نامتمایز، همسر کسی شوند که به همان اندازه با خانواده مبدأ خودشان آمیختگی عاطفی دارند. هرچه این آمیختگی بیشتر باشد؛ احتمال اضطراب و بی‌ثباتی بیشتر خواهد بود و تمایل خانواده برای یافتن راه حل از طریق جنگ و نزاع، فاصله‌گیری و کارکرد مختل بیشتر خواهد شد. به‌طور معمول الگوهای خانواده تکرار می‌شوند؛ آنچه در بین یک نسل رخ می‌دهد؛ در نسل بعدی نیز اتفاق خواهد افتاد؛ زیرا در هر نسل، دوباره مسائل عاطفی حل نشده مشابهی فعال می‌شوند.

بنابراین با جمع‌بندی یافته‌ها و مطالبی که بیان شد؛ پیشنهاد می‌شود؛ برای انسجام رابطه زناشویی، لازم است که هیجان‌های هر یک از زن‌ها و شوهرها، الگوهای ارتباطی آن‌ها، نوع درگیری عاطفی و تقابل عناصر درون روانی هر یک از زوج‌ها ارزیابی و شناخته شود تا از طریق اصلاح الگوی روابط بین زوج‌ها بهبود و تعهد زناشویی تداوم یابد. بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش در مورد پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی زناشویی با میانجی‌گری هوش هیجانی پیشنهاد می‌شود که آموزش‌هایی در زمینه زوج‌درمانی و خانواده‌درمانی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای افزایش آگاهی همسران در مورد نقش تمایز یافتگی و هوش هیجانی در میزان تعهد زناشویی و بهبود روابط زوج‌ها توسط متخصصان حوزه خانواده‌درمانی در مراکز بالینی و مشاوره‌ای ارائه شود. توجه به محدودیت‌های پژوهش نیز در استنباط دقیق از یافته‌ها

رودهن به تصویب رسیده و به هزینه شخصی انجام شده است. در تدوین این مقاله همه نویسندگان در طراحی، مفهوم سازی، روش شناسی، گردآوری داده‌ها، تحلیل آماری داده‌ها و نهایی سازی نقش داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

اکبری، مهرداد، پورا اعتماد، حمیدرضا، و صالح صدق‌پور، بهرام. (۱۳۸۹). تاثیر برنامه مداخله‌ای-آموزشی جرات ورزی، حل مساله و حرمت خود بر هوش هیجانی. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۴(۱ پیاپی ۱۳): ۵۲-۶۴

آذرینیک، مینا؛ آقایی، اصغر (۱۳۹۴). پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی بر اساس مؤلفه‌های هوش هیجانی (خوش‌بینی / تنظیم هیجان، ارزیابی از هیجانات، مهارت‌های اجتماعی و کاربرد هیجانات) در زوجین شهر اصفهان. *دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. دانشگاه تربیت مدرس*.

آفتاب، رؤیا، کربلایی محمد میگونی، احمد، و تقی‌لو، صادق. (۱۳۹۳). نقش میانجیگر راهبردهای تنظیم هیجانی در رابطه بین شخصیت مرزی و خشونت زناشویی. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۸(۴ پیاپی ۳۲): ۲۷-۷.

بحری، سیده لیلا؛ محمدی، نوراله. (۱۳۹۴). تحلیل عاملی تأییدی مقیاس انتقاد و درگیری عاطفی خانواده. *خانواده پژوهی*، ۱۱(۴۱): ۸۷-۱۰۱.

بخشی مشهدلو، محمد، موسی زاده، توکل، و نریمانی، محمد. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی آموزش مهارت حل مساله اجتماعی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۸: ۹۷-۹۰.

تریوه، بهزاد، کریمی، کیومرث، اکبری، مریم، و مرادی، امید. (۱۳۹۹). الگوی ساختاری تعهد زناشویی بر اساس باورهای ارتباطی زناشویی، درگیری عاطفی و انتقاد در خانواده: نقش واسطه‌ای صمیمیت زناشویی. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۱۴(۱ پیاپی ۵۳): ۱۳۹-۱۵۸

ارزشمند است؛ از جمله محدودیت‌های این پژوهش مقطعی بودن و جامعه پژوهش است که تنها شامل زنان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر تهران بود؛ این دو مسئله تعمیم نتایج را با محدودیت و احتیاط مواجه می‌سازد. با توجه به استفاده از مقیاس‌های خود گزارش‌دهی که مبتنی بر بافت غربی است امکان سوگیری در پاسخ‌ها را با توجه به عوامل و بافت فرهنگی، مذهبی و اجتماعی ایران می‌تواند محدودیت ایجاد کند، بنابراین پیشنهاد می‌شود که پرسشنامه‌هایی بر اساس جمعیت و بافت فرهنگی، مذهبی و اجتماعی ایران تدوین و هنجاریابی شود. همچنین با توجه به نوع مطالعه پژوهش حاضر که بدون اعمال هیچ‌گونه متغیر مستقلی صرفاً به بررسی روابط می‌پردازد، پیشنهاد می‌گردد با انجام طرح‌های آزمایشی و با ارائه متغیرهای مستقل مانند آموزش غنی‌سازی روابط، آموزش روابط صمیمانه و پیشگیری بهبود رابطه، تأثیر آن‌ها بر افزایش صمیمیت و باورهای ارتباطی و به تبع آن‌ها بر تعهد زناشویی بررسی گردد تا بتوان نتیجه به دست آمده را بهتر و با اطمینان بیشتری ارزیابی نمود.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند. به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه می‌ماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد.

سپاسگزاری

از همکاری مسئولان مراکز مشاوره سبیل‌السلام، شهید محلاتی و مهرگان پژوه، فجر صادق، خانواده ایرانی و شکرانه، ندای درون، بیمارستان تریا و پویا، رهگشا، راه خوشبختی و یکتا، دریای آرام و مراکز مشاوره آموزش و پرورش منطقه ۱۷ و منطقه ۹ و همچنین تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته مشاوره بود که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد

- شفیعی، زهرا، و محمدی، رحمت‌الله. (۱۳۹۶). پیش‌بینی کیفیت رابطه زناشویی بر اساس ابعاد هوش هیجانی در زنان و مردان متأهل و همسرانشان. *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۲(۴۱): ۹۱-۱۰۶
- شهرستانی، ملیحه، دوستکام، محسن، رهباردار، حمید و مشهدی، علی بینی پیش. (۱۳۹۱). رضایتمندی زناشویی از روی متغیرهای باورهای ارتباطی و صمیمیت زناشویی در زنان متقاضی طلاق و عادی شهر مشهد. *زن و فرهنگ*، ۴(۱۴): ۱۹-۴۱
- زارعی سلمان، و حسین‌قلی، فاطمه. (۱۳۹۳). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر پایه عواطف خودآگاه (شرم و گناه) و تمایز یافتگی خود در دانشجویان متأهل. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۲(۲): ۱۰۳-۱۱۳
- زارع گاریزی، معصومه، ابراهیمی مقدم، حسین، و ابوالعالی الحسینی، خدیجه. (۱۳۹۹). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس نیازهای بنیادی روانشناختی و صمیمیت با واسطه‌گری تمایز یافتگی خود. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۱۴(۱ پیاپی ۵۳): ۵۵-۷۶
- دمیری، حجت، حیدریان، معصومه، احمدی، وحید، و برهانی، لیلا. (۱۳۹۳). رابطه سبک‌های شخصی و هوش هیجانی با رضایت مندی زناشویی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۲۲(۵): ۳۵-۴۴
- دهشیری، غلامرضا. (۱۳۸۱). *هنجار یابی پرسشنامه بهره هیجانی بار-ان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
- قزلسفلو، مهدی. (۱۳۹۶). *بررسی عوامل مؤثر بر تعهد زناشویی و مقایسه تأثیر مشاوره زوجی مبتنی بر این عوامل با مشاوره زوجی بر اساس واقعیت‌درمانی بر تعهد و رضایت زناشویی*. رساله دکتری مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.
- کردی، معصومه، اصلانی، خالد، و امان‌الهی، عباس. (۱۳۹۶). صمیمیت جنسی و اعتماد به‌عنوان تعدیل‌کننده‌های رابطه سبک‌دلبستگی ایمن و تعهد زناشویی. *روانشناسی کاربردی*، ۱۱(۳ پیاپی ۴۳): ۳۵۱-۳۳۳
- محمدی، بهناز؛ حیدرنیا، احمد؛ عباسی، هادی. (۱۳۹۵). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس صمیمیت زناشویی و بخشودگی. *رویش روانشناسی*؛ ۳(۱۶): ۳۱-۵۰
- مؤمنی، خدامراد، کاووسی، سکینه، و امانی، رزیتا. (۱۳۹۴). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی خود، همبستگی و انطباق‌پذیری خانواده و صمیمیت زناشویی. *آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*، ۱(۲): ۴۶-۵۸
- نامنی، ابراهیم؛ عباسی، فاطمه؛ زارعی، احمد. (۱۳۹۵). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس سبک عشق‌ورزی و باورهای ارتباطی. *رفاه اجتماعی*؛ ۱۶(۶۰): ۸۷-۱۰۷
- نجف‌لویی، فاطمه. (۱۳۸۵). نقش تمایز خود در روابط زناشویی، *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۲(۳۰۴): ۲۷-۳۷
- همائی، رضوان، و دشت بزرگی، زهرا. (۱۳۹۷). همبستگی تمایز یافتگی خود و خوش‌بینی با مسئولیت‌پذیری و رضایت زناشویی در دانشجویان پرستاری. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*، ۷(۲): ۶۵-۵۸
- هادی، سعیده، اسکندری، حسین، سهرابی، فرامرز، معتمدی، عبدالله، و فرخی، نورعلی. (۱۳۹۵). مدل ساختاری پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و متغیرهای میانجی خودکنترلی و طحواره‌های ناسازگار اولیه (در افراد دارای روابط فرازناشویی عاطفی). *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۷(۴): ۶۰-۳۳
- یوسفی، ناصر، قربانی، آزاد، و عزیزی، آرمان. (۱۳۹۷). تبیین مدل نظری برای خود متمایزسازی، راهبردهای مقابله‌ای و تعهد زناشویی زوجین. *رویش روان‌شناسی*، ۷(۱۱ پیاپی ۳۲): ۳۸۹-۴۰۶
- Aneesa, A., Najma, I. M., & Noreen, A. K. (2013). Family communication and family system as the predictors of family satisfaction in adolescents. *Journal of Psychology*, 10(6): 258- 264
- Bar-On, R., & Parker, J. (2000). *The Handbook of Emotional Intelligence: Theory, Development, Assessment, and Application at Home, School, and in the Workplace*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Clyde, T. L., Hawkins, A. J., & Willoughby B. J. (2020). Revising premarital relationship interventions for the next generation. *Journal of Marital and Family Therapy*. 46(1): 149-164
- Dew J., & Jackson M. (2018). Commitment and Relationship Maintenance Behaviors as

- Robey, P. A., Wubbolding, N. R. E., & Carlson, J. (2017). *Contemporary issues in couples - counseling: A choice theory and reality therapy approach*. New York: Rutledge
- Ukomatimi Otuedon, M. (2016). Emotions, personality, emotional intelligence and leadership in the workplace: the prevailing attitude. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 1(3), 350- 368.
- Skowron, E. A., & Schmitt, T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: reliability and validity of a new dsi fusion with others subscale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(2): 209-222
- Smith L, Ciarrochi J, Heaven PL. (2008). The stability and change of trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. A one-year longitudinal study. *Person Individual Differ*, 45: 738-43
- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Whitton, S. W. (2010). Commitment: Functions, formation, and the securing of romantic attachment. *Journal of Theory and Family Review*, 2, 243–257
- Parrott L, & Parrott L. (2016). *Saving Your Marriage Before It Starts (SYMBIS): Seven Questions to Ask Before -- and After -- You Marry*. Publisher: Zondervan; New, Expanded edition. 6-109.
- Tang, C.-Y., & Curran, M. A. (2013). Marital Commitment and Perceptions of Fairness in Household Chores. *Journal of Family Issues*, 34(12): 1598–1622
- Tambling, R. B., & Glebova, T. (2013). Preferences of individuals in committed relationships about premarital counseling. *American Journal of Family Therapy*, 41(4), 330-340
- Titelman, P. (2015). *Differentiation of Self: Bowen Family Systems Theory Perspectives (1st Ed.)*. Routledge.
- Zeidner, M., Kloda, I., Matthews, G. (2013). Does dyadic coping mediate the relationship between emotional intelligence (EI) and marital quality? *Journal of Family Psychology*, 27(5), 795-805.
- Marital Protective Factors during Economic Pressure. *Journal of Family and Economic Issues*, 39(2); 191-204
- Gonczarowski, Y. A., Nisan, N., Ostrovsky, R., & Rosenbaum, W. (2019). A stable marriage requires communication. *Games and Economic Behavior*, 118: 626-647
- Johnson, M. D., Lavner, J. A., Barton, A. W., Stanley, S. M., & Rhoades, G. K. (2020). Trajectories of relationship confidence in intimate partnerships. *Journal of Family Psychology*, 34(1): 24–34
- Hatch, S. G., Dowdle, K. K., Aaron, S. C., & Braithwaite, S. R. (2018). Marital text: A feasibility study. *The Family Journal*, 2: 351–357
- Hou Y., Jiang F., & Wang X. (2019). Marital commitment, communication and marital satisfaction: An analysis based on actor–partner interdependence model. *International Journal of Psychology*, 54(3); 369-376
- Marchal, J. P., Maurice S, H., Trotsenburg, A. P., & Grootenhuis, M.A. (2017). Mothers and fathers of young Dutch adolescents with Down syndrome: Health related quality of life and family functioning. *Res Dev Disabil*, 59, 359-369.
- Masarik, A. S. Conger, R. (2017). Stress and child development: Review of the family stress model. *Curr Opin Psychol*, 13(3): 85–90.
- Muraru, A. A., & Turliuc, M. N. (2012). Family-of-origin, romantic attachment, and marital adjustment: a path analysis model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 33: 90-94
- Mohammadimehr, Z, & Ayatollah Karimi, B. (2017). The relationship between emotional intelligence, attachment styles and optimism with Maritals satisfaction. *Interdisciplinary Journal of Education*. 11 (2): 50-59
- Nagaraja, A., Rajamma, R.N., & Viswanatha, R.S. (2012). Effect of parent's marital satisfaction, marital life period and type of family on their children mental health status. *Journal of Psychology*, 3(2):65-70
- Nelis, M. Sharon., Rae, G. & Liddell, Ch. (2011). Factor Analyses and Score Validity of the Family Emotional Involvement and Criticism Scale in an Adolescent Sample. *University of Ulster*, <http://online.sagepub.com>
- Nelson, J.A., Kirk, A.M., Ane, P. & Serres, S.A. (2011). Religious and Spiritual Values and moral Commitment in Marriage: Untapped Resources in Couples Counseling? *Journal of Counseling and Values*, 55(2); 228-246
- Nichols, M. P., & Davis, S. (2016). *Family therapy: Concepts and methods (11th Ed.)*. Pearson